

Literatura



V JÁDRU VÝJIMEČNÝ AUTOR Jiří Hájíček napsal Rybí krev ve stínu Jaderné elektrárny Temelín, která připravila mnohé lidi o domov. FOTO: VÁCLAV PANCER

Rybí krev

Nový román Jiřího Hájíčka má od počátku rozměr antické tragédie

Aleš Palán
autori@economia.cz

Nic jiného než další venkovskou prózu z jižních Čech snad už od Jiřího Hájíčka – narozeného roku 1967 v Českých Budějovicích – čtenář ani nečeká. Román Rybí krev, který nyní vydal Host, tematicky i v časové posloupnosti navazuje na Magnesii Literou oceněné autorovo Selský baroko (2005). Rybí krev nezkoumá rozpad tradiční vesnice na pozadí násilné kolektivizace jako Baroko, ale rozpad vztahů a komunikačních dovedností. V tomto mlčení rodin a sousedů pak jejich vesnice přímo zanikají. Těžko soudit, co je příčinou a co důsledkem...

Nenasytý Temelín

Dnešní čtyřicátáctiletá Hana přišla v období dospívání o dvě své vsi. Jednu po druhé sežral atomový chřtán Temelína a ona musela znovu zvednout kotvy. Dívka přišla také o dva své juvenilní vztahy, o bratra, který skončil za mřížemi, svým způsobem také o rodiče, s nimiž nedokázala o ničem podstatném mluvit. Na toto ztrácení zareagovala následně tím, že domov přestala hledat. Procestovala kus světa a nyní se vrací do rodného kraje se seznamem lidí, kteří v jejím životě kdysi hráli podstatnou roli. Chce dořít to, co zůstalo nevyřčeno, odpustit, smířit se. Hlavně se ale chce přesvědčit, co ono ztrácení znamenalo pro druhé.

Hana si na svém seznamu odškrtává jméno za jménem (je jich dvanáct jako Ježíšových učedníků) a spolu se čtenářem se noří do vlastní minulosti. A brzy zjišťuje, že minulost ve skutečnosti žádnou minulostí není. I když vesnice neexistují, je vše prožité až krutě přítomné. Člověk před tím neuteče do Holandska jako Hana, ani do panelákových bytů ve městě, které rodiny dostaly náhradou za vyvlastněné domy. Jeden z lidí na Hanině lístku i tady – v garsonce se zataženými žaluziemi, aby neviděl věže atomové elektrárny – dál vede kroniku neexistující obce. Jako když tibetský mnich roztáčí modlitební věžičku, aby se koloběh světa nezastavil.

“

Hájíčkův jazyk je strohý a prostý. Větu nebo odstavec dokáže několik současných českých autorů napsat lépe než on. Ne však román.

lín? Ten chápeme důsledně jako symbol, Hájíček není ekologický aktivista.

Naděje není levné zboží

Autor Rybí krve nezeze svůj příběh k vyhrčené pointě, i když ani ta zde nechybí. Je však čtenáři v odlescích nabízena v průběhu románu už několikrát. Pointou, vztahující se k několika menším příběhům, celý román dokonce začíná. Kdyby byla Rybí krev detektivkou, od začátku bychom věděli, kdo je vrahem a kdo jeho obětí. Autor se však neptá „kdo“, nýbrž „jak“. Proto si obsáhlý text uchová napětí až do posledních slov. U Hájíčka přitom ani tragika není bezvýchodná. Naděje, kterou poodhaluje, ale není levné zboží, nedá se koupit v pojiždné prodejně, co zajíždí do vysídlovaných obcí, platí se za ni životními programy.

Jiří Hájíček v jednom rozhovoru prohlásil, že Rybí krev je jeho dílem nejdospělejším a že si ho cení nad Selský baroko. S tímto soudem lze bez výhrad souhlasit. Baroko bylo příběhem o zlé době, zobrazené na základě osudů jednotlivých postav románu. Rybí krev na pozadí doby rozehrává to největší drama, to, které se děje vždy uvnitř člověka.

V rodině Hany, hlavní hrdinky románu, se o věcech nemluví, emoce zůstávají tak dlouho nevyřčeny, až se ztrácejí jako ponorná řeka. Všichni přitom zůstávají v napětí, kdy a kde se opět vynoří. A s jakými následky. S tímto mlčením ve slovech pracuje autor románu jako s jeho základním stavebním prvkem. O věcech nemluví, nehodnotí je, on je přímo ukazuje. Myšlenky a soudy nechává na čtenáři.

Je nezpochybnitelnou kvalitou Hájíčkova románu, že z jeho tří set padesáti stran v podstatě nelze vybrat ukázkou, která by v sobě obsahovala nějaké shrnující poselství. Žádná trest, žádný headline tu není a ani být nechce. Hájíček není mistrem sentencí a zvonivých dialogů, jeho jazyk je strohý a prostý. Větu nebo odstavec dokáže několik současných českých autorů napsat lépe než on. Ne však román.

Jiří Hájíček

Rybí krev
Host 2012, 340 stran, 280 korun

Smetanova Litomyšl

Festival, který jde lidem na ruku

Petr Veber
autori@economia.cz

Ačkoliv Česká filharmonie s dirigentem Jakubem Hrušou dodala zahájení letošní Smetanovy Litomyšle lesku, publikum si zcela získal jejich host – turecký klavírista Fazıl Say. Nejprve v Čajkovského Klavírním koncertu a pak snad ještě víc během předávků. Česká filharmonie, Hruša a Say svůj zahajovací čtvrteční koncert reprizovali ještě v pátek.

Jak vtípně zdeformovat Mozarta

Jako pianista je Fazıl Say postavou umělecky poněkud kontroverzní. Dokáže oslnit efektní technikou, ovšem za cenu ústupků v přesnosti a jeho rozevláté citění hudby ruského klasika je v porovnání s přístupem světových sólistů poněkud svérázné. Nic to však nemění na skutečnosti, že posluchačsky vděčná a nesmírně populární skladba, obecně známá jako

„b moll“ a zařazená na vrchol večera, svým romantickým patosem opět spolehlivě zapůsobila. Když pak klavírista přidával své fantazie na pomezí klasiky a jazzu, v nichž se nerozpakoval upravovat zvuk saháním do strun nebo vtípně deformovat Mozarta, byla jeho interpretační originalita asi nejpatričnější a jeho svévolnost také nejomluvitelnější.

Úvod Mezinárodního operního festivalu výrazně soustředěného na vokální umění sice tuto konstantu výslovně nenaplnil, přesto poskytl to, co ke Smetanově Litomyšli patří stejným dílem – přístupnou a vděčnou hudbu znějící v magickém prostoru nádvoří zámku, v auditoriu s neopakovatelnou atmosférou, pod otevřeným nebem.

A nebyl to jen Čajkovskij. Debussyho Moře je sice vystavěno komplikovaněji, ale patří také k bezprostředně působící hudbě. Impresionismus počátku dvacátého století má dostatek prostředků k tomu, aby sugestivně vykreslil potřeb-



ATRAKTIVNÍ KONCERT Smetanovu Litomyšl zahájil dirigent Jakub Hruša s Českou filharmonií a široce atraktivním programem. FOTO: ČTK

nou atmosféru. Akusticky uzavřená koncertní síň by asi Hrušovi a filharmonikům poskytla víc možností pro dokonalé kouzlení se zvukem. Ovšem také koncert pod otevřeným nebem dostatečně naznačil, že hraje skvělý orchestr, vedený umělcem s jasnou představou o výsledku, jehož prestižní zahraniční závazky i pozice v čele Pražské komorní filharmonie jsou případné. A že v úvodu festivalu zazněla symfonická báseň Valdštyňův tábor Bedřicha Smetany, který se pár kroků odtud narodil, bylo logické a symbolické. Je potřeba, aby Smetana nezůstával v obecném povědomí autorem jedině kompozice, tedy Mé vlasti.

Stopovně přístupnost

Jeho nejslavnější opera Prodaná nevěsta se objevila v programu také – má ji na repertoáru Moravské divadlo Olomouc a přijelo s ní v sobotu. Z operních titulů budou letos uvedeny ještě pražská Pucciniho Bohéma, Dvořákovy Jakobín a Verdiho Traviata a z Ostravy Bizetova Car-

men, tedy ty skutečně nejslavnější kusy. Už dnes vpoledne se v Litomyšli také hraje komorní muzikál Čert a Káci aneb Peklo v pekle, který zkomponoval na libreto Jana Tůmy skladatel Jiří Teml. V jeho verzi se Káč do pekla dostane hned sedm. Soudě podle nedávné pražské předpremiéry, dostal Kühnův dětský sbor po Temlových rozkošných operách o kocourovci v botách a o císařových nových šatech další dramatické dílo s dobře napsanou zábavnou hudbou a vtípnou zápletkou.

Festival se letos vydal cestou té největší přístupnosti. Na tuto stranu hraje závěrečný program 8. července se slavnými symfonickými malíčkostmi i koncerty houslisty Pavla Šporcla, italského tenoristy Marcella Giordaniho nebo písničkáře Jaromíra Nohavici.

Vedle toho své publikum najde čtyřikrát opakovaný barokní podvečer na zámku v nedalekých Nových Hradech, koncert hornisty Radka Baboráka i barokní recitál sopranistky Simony Houda Šaturové. A zcela výjimečný bude koncert, na němž 4. července americký barytonista Thomas Hampson uvede v premiéře velký písňový cyklus Lingua angelorum od Sylvie Bodorové, poctu rudolfinské Praze.